

הפקת נפט מפצלי שמן בחבל עדולם – לכיש

עמדת החברה להגנת הטבע

הסביבה

חבל עדולם שבשפלת יהודה הגבוהה, משתרע מעמק האלה שבצפון ועד עמק נחל גוברין בדרום. חבל זה ושכנו מדרום, חבל לכיש, המשתרעים למרגלות הרי יהודה והרי חברון, הם ממרחבי השטחים הפתוחים הרצופים והיפים ביותר בישראל, בעלי חשיבות אקולוגית עצומה ועתירים באתרים ארכיאולוגיים, הקשורים לתולדות עם ישראל ולקיומה של התיישבות חקלאית משגשגת באזור החל מימי התנ"ך.

מרחב זה גם היה עד לא מכבר מהמרחבים השמורים ביותר בארץ, שלא הופרו בעקבות פיתוח מסיבי. רציפותו ושימורו, לצד איכויותיו הנופיות, הטבעיות-אקולוגיות וההיסטוריות-ארכיאולוגיות יוצאות הדופן, הוכרו במסגרת תוכניות מתאר סטטוטוריות כתמ"א 35 ותמ"מ 1/30, כמו גם במסגרת תוכניות אב למרחב ביוספרי בשפלת יהודה ולפארק מערות עדולם, שקבעו חלקים ניכרים ממנו לשימור קפדני ולפיתוח זהיר ובר קיימא. למכלול ערכים אלה חשיבות החורגת מהקשרם הגיאוגרפי המידי בהיותם חלק מ"מסדרון אקולוגי" ייחודי ונוף תרבות הראוי ומיועד להכרה כ"מורשת עולמית" על ידי אונסק"ו. חבל עדולם מהווה מוקד לפעילות מתרחבת והולכת של נופש, טיילות ותיירות מסוגים שונים, כולל תיירות-חקלאית מתפתחת, ודגש גובר והולך על הפיכת התיירות וערכי המקום למרכיב חשוב בכלכלת תושבי האזור.

הקונפליקט

מסתבר כי חבל עדולם נמצא גם במרכזו של אחד מהמרבצים התת-קרקעיים הגדולים ביותר בארץ של פצלי שמן – שכבת סלע עתירה בחומר אורגני ממנו ניתן להפיק נפט. בחודשים האחרונים מקיימת חברת IEI קידוחי ניסיון בחבל עדולם לבדיקת השכבות של פצלי שמן ואיכותם להפקה של נפט. כמו כן מבקשת החברה לקיים בזמן הקרוב גם קידוח המיועד להפקה ניסיונית (פיילוט) של נפט משכבת הפצלים.

החברה היא חברה פרטית שקיבלה זיכיון ממשד התשתיות מתוקף חוק הנפט, לחיפוש ולניצול פצלי שמן בשטח נרחב בשפלת יהודה. שטח הזיכיון כולל בתוכו את רוב שטחו של חבל עדולם וחלקים נוספים של המרחב הפתוח והייחודי, הטעון שימור, שתואר לעיל. מתוקף הרישיון, זכאית החברה לקבל חזקה בשטח המדובר, להפקה מסחרית של נפט מפצלי שמן, אם תוצאות הבדיקה הגיאולוגית והפיילוט יוכיחו את כדאיותו הכלכלית. הזיכיון לחיפוש והפקה ניתן לחברת IEI ממשד התשתיות מבלי שהמשרד להגנת הסביבה היה שותף לדיון מקדים בין משרדי לגבי הפרויקט והשלכותיו הסביבתיות האפשריות.

השיטה המוצעת להפקת נפט היא IN SITU – חימום השכבות בתת הקרקע לטמפרטורות גבוהות במשך תקופה ארוכה, לשם הפיכת המוצק לנוזל ולגז ברי מיצוי. שיטה זו נמצאת בניסוי במקומות מעטים בעולם, בעיקר בארה"ב ולא הגיעה לכלל יישום במקום כלשהו למטרות הפקה מסחרית של נפט.

למרות שלשיטה המדוברת יש לכאורה "טביעת כף רגל" קטנה בהרבה על פני השטח מכריה פתוחה, שכן היא מסתמכת על קידוחים במקום על חישוב וחציבה של שטחים נרחבים, יישומה בהפקה מסחרית

ופיתוח התשתית הנדרשת לכך ישנו כליל את נופו הטבעי והחקלאי של החבל, לפחות עד למיצוי כל העתודות (בתקופה של עשרות שנים על פי דוברי IEI) וככל הנראה לעד.

בנוסף, נראה כי השפעותיה הסביבתיות של השיטה בתחומים שונים לא נבחנו דיין באותן ארצות בהן היא נמצאת בניסיון. ככל שנבחנו בחלק מהמקומות, התוצאות מצביעות על פוטנציאל לנזקים סביבתיים נוספים על הפגיעה הנופית, קשים ובלתי הפיכים בחלקם, כתוצאה משימוש בשיטה זו בשטח הזיכיון, אם תיושם באופן מסחרי ובהיקף נרחב. בין היתר באיכות האוויר, באופן ישיר כתוצאה מפליטת מזהמים תוצרי הקידוח ובאופן עקיף מייצור האנרגיה הנדרשת לצרכי הפרויקט; במי התהום, כתוצאה מזיהום האקוויפר שבשכבות עמוקות יותר משכבת הפצלים; בערכי טבע ובאיכות חייהם של תושבים ומבקרים באזור.

עמדת החברה להגנת הטבע

אנו רואים בחומרה את התהליך המתקיים בשפלת יהודה מתוקף חוק הנפט הדרקוני והארכאי הנותן בידי חברה פרטית זיכיון לחיפוש ולניצול הפצלים ולהפקת נפט, **מבלי שיתקיים לפני כן דיון עקרוני בניצול הפצלים להפקת נפט.**

אנו דורשים את ביטולו של הזיכיון שניתן מתוקף חוק הנפט ומניעת המשך הפרויקט מעבר לשלב הנוכחי של הבדיקות הגיאולוגיות, **עד לקיומו של דיון ציבורי נדרש במדיניות האנרגיה הלאומית של מדינת ישראל** במיוחד לאור הגילויים החדשים של שדות גז טבעי.

אנו דורשים כי כל מהלך נוסף, כולל ניסוי (פיילוט) בטכנולוגיה המדוברת או בכל טכנולוגיה אחרת להפקת נפט מפצלי שמן, אם תידרש, **יוכפף לחוק התכנון והבניה** וישמור על זכות הציבור לדעת, להגיב ולהיות שותף לקביעת עתידו הכלכלי, החברתי והסביבתי.

אנו רואים בחומרה לא פחותה את הניסיון להציג את המהלך כ"הדרגתי", שלא ברור אם וכיצד יתממש, בעוד שאין ספק, לאור ההשקעה הארגונית והכלכלית של החברה בפרויקט והצהרותיה היומרותיות באמצעי תקשורת שונים, **כי מדובר במהלך מחושב היטב, רב שלבי, השואף להפקה מסחרית של דלק בהיקפים עצומים.** במהלך זה הצלחת הפיילוט מבחינה תפעולית וכלכלית, מחייבת למעשה את המדינה לתת לחברה את החזקה המבוקשת, מבלי שיתקיים הדיון העקרוני הנדרש ותוך הסתפקות ב"מזעור נזקים" בלבד.

אנו מתנגדים בתוקף להפיכתו של שטח פתוח בעדולם, אחד מחבלי ארץ ישראל הרגישים והמיוחדים ביותר מבחינה סביבתית, **לאתר ניסויים בטכנולוגיה שהשפעותיה הסביבתיות אינן ידועות דיין, במהלך שאינו כפוף להליכים המבטיחים שקיפות, יידוע הציבור והבטחת מעורבותו ויכולתו להשפיע על המתרחש באופן משמעותי.**